KADIN DAYANISMA VAKFI

KADINA YÖNELİK ŞİDDET NEDİR?

Şiddetsiz, eşit ve özgür bir dünya için...

Yazarlar
Ceren Salmanoğlu, Burçin Kalkın Kızıldaş

"İhtiyaçları Kavramak, Dayanışmayı Güçlendirmek: Suriyeli Kadınlara Destek Sağlamak için Kadın Danışma Merkezinin Kapasitesinin Geliştirilmesi Projesi" kapsamında hazırlanan bu kitapçıktan kaynak göstermek kaydıyla yararlanılabilir. Bu kitapçık, Kadın Dayanışma Vakfı'nın izni olmadan, kısmen de olsa, fotokopi, film vb. elektronik ve mekanik yöntemlerle çoğaltılamaz.

Ankara, Aralık 2019

İllustratör
Murat Eren

Tasarım
Ceket Medya
www.ceketmedya.com

Baskı
Şen Matbaa
Demirtepe-ANKARA
Sertifika No: 14251

Bu kitapçık, Suriyeli mülteci kadınların ihtiyaçları ve özgün koşulları dikkate alınarak, Kadın Dayanışma Vakfı tarafından 2017 yılında yayımlanan "Kadına Yönelik Şiddet Kitapçığı" ve Eylül 2018 tarihinde yayımlanan "Mülteci Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Ayrımcılık ve Şiddetle Mücadele" başlıklı kitapçıklardan derlenerek hazırlanmıştır.

Hollanda Kraliyeti

Bu yayın Hollanda Büyükelçiliği İnsan Hakları Programı desteğiyle yürütülen bir proje kapsamında hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca Kadın Dayanışma Vakfı sorumlu olup herhangi bir şekilde Hollanda Büyükelçiliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 4

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Nedir? 5

Kadına Yönelik Şiddet Nedir? 5

1. Psikolojik /Duygusal Şiddet 6
2. Fiziksel Şiddet 7
3. Cinsel Şiddet 8
4. Ekonomik Şiddet 9
5. Tek Taraflı Israrlı Takip 9
6. Kadın Ticareti 10
7. Erken Yaşta Evlilik 11
8. Zorla evlilik 11
9. Ensest 11
10. Kültürel/ Geleneksel Uygulamalar Yoluyla Meydana Gelen Kadına Yönelik Şiddeti Biçimleri 11
    - 10.1. Çok evlilik / İkinci Eş 12
11. Dijital Şiddet 12
12. İş yerinde yıldırma/ Mobbing 13

* Ayrımcı Uygulamalar 13

GİRİŞ

Savaş ve çatışmadan ötürü, zorla yerinden edilen insan sayısı hiç olmadığı kadar hızlı bir şekilde artmaktadır. Suriye'de 2011 yılı sonrası yoğunlaşan savaş ve çatışma ortamı nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan savaş mağdurlarının sığındıkları komşu ülkelerin başında Türkiye geliyor. Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan Suriyeli nüfusunun ise neredeyse yarısını kadınlar ve kız çocukları oluşturuyor[1].

Savaş ve beraberinde gelen zorunlu göç sürecinden en fazla etkilenen Suriyeli mülteci kadınlar ve kız çocukları mülteci erkeklerden farklı olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle de şiddete ve ayrımcılığa maruz kalıyorlar. İçinde yaşadığımız ataerkil toplum ve yabancı düşmanlığını besleyen söylemler/politikalar da şiddeti normalleştiriyor, çoğu zaman görünmez kılıyor. Bu nedenle şiddete maruz kalıp kalmadığımızı fark etmemiz her zaman kolay olmayabiliyor. Oysa yaşadığımız şeyin şiddet olduğunu fark etmek onunla mücadele edebilmemizin ilk şartıdır. Zira Suriyeli kadınların ve kız çocuklarının çok az bir bölümü yaşadıkları hak ihlalleri karşısında destek alabileceği mekanizmalara başvurabiliyor. Birçok mülteci kadın herhangi bir kuruma başvuru yapmadan, bu sorunlarla tek başına baş etmeye çalışıyor.

Ankara'da yaşayan 67 Suriyeli mülteci kadınla yapılan anket ve derinlemesine görüşmelerden yola çıkılarak hazırlanan bu kitapçık, mülteci kadınlara yönelik şiddet ve şiddetin farklı görünümlerine dair genel bir çerçeve çizerek mülteci kadınları, evde veya dışarıda şiddete maruz kaldıkları durumda başvurabilecekleri yasal mekanizmalara dair bilgilendirmek amacıyla hazırlandı.

---

1 İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre 13 Haziran 2019 tarihi itibariyle Türkiye'deki kayıtlı Suriyeli sayısı toplam 3 milyon 613 bin 644 kişi oldu. Bu kişilerin 1 milyon 956 bin 459'u erkeklerden, 1 milyon 657 bin 185'i ise kadınlardan oluşuyor.

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Nedir?

Kadına yönelik şiddetin ve ayrımcılığın ortaya çıkmasının en temel nedeni toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir. Toplumsal cinsiyet kavramı kadınların hayatlarını, nasıl yaşadıklarını, hangi olanaklardan ne kadar yararlanabildiklerini ne yapıp ne yapmayacaklarını belirler. Birey olarak doğuştan sahip olduğumuz biyolojik ve fizyolojik özellikleri cinsiyet olarak tanımlarız. Ancak, oğlan veya kız olarak doğmak toplumda bizlere verilen rolleri, sorumlulukları ve bizden beklenen davranışları farklılaştırır. Erken yaşlardan itibaren kadınların ve erkeklerin nasıl davranması ve davranmaması gerektiğini içine doğduğumuz toplumdan öğrenmeye başlarız. **Toplumsal cinsiyet kavramı**, toplumun kadınlara ve erkeklere yüklediği bu farklı rol, görev ve sorumlulukları ifade eder. Ancak bu rol ve sorumluluklar değişmez ve doğal değildir. Bu rollerin doğuştan geldiği ve değişmez olduğu düşüncesi, kadınlar ve erkekler arasında bu rollerden doğan eşitsizliklerin sorgulanmadan kabul edilmesine neden olur.

Kadınlardan toplumdaki ikincilleştirilen konumlarını karşı çıkmadan kabul etmeleri beklenir. Böylece bir cinsiyetin diğeri üzerinde üstünlük kurmasının, ona baskı ve şiddet uygulamasının önü açılır. Kadına yönelik şiddet de tam olarak bu eşitsizliklerden kaynağını alır.

Kadına Yönelik Şiddet Nedir?

Kadına yönelik şiddet bize fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar veya acı veren/verebilecek her türlü eylemdir. Zarar vermekle tehdit edilmemiz, bir şeyleri yapmaya zorlanmamız ya da yapmak istediğimiz bir şeyi yapmamıza engel olunması, bir yere kapatılmamız da şiddettir. Kadına yönelik şiddet evde veya dışarıda gerçekleşebilir. Aile bireylerimizden, eski ya da şimdiki eşimizden, partnerimizden, sevgilimizden bize yönelen her türlü psikolojik, fiziksel, cinsel veya ekonomik şiddet "ev içi şiddet" olarak tanımlanır.

Yaptığımız bir şey veya yapmadığımız bir şey yaşadığımız şiddetin gerekçesi olamaz.

Şiddetin kabul edilebilir hiçbir gerekçesi olamaz.
Kadına yönelik şiddet bir insan hakkı ihlalidir!

Kadına Yönelik Şiddet, birçok farklı şekilde ve yoğunlukta ortaya çıkabiliyor. Maruz kaldığımız şiddet türüne göre, şiddetle mücadele ederken başvuracağımız yasal yollar da farklılaşır. Bu nedenle aşağıda kadına yönelik şiddetin farklı biçimlerine yer verdik. Bu şiddet türlerinden biri veya birkaçına maruz kaldığınızda ücretsiz hukuki, psikolojik ve sosyal destek için Kadın Dayanışma Vakfı'na başvurabilirsiniz. İkinci bölümde de şiddete maruz kaldığınızda başvurabileceğiniz kurumlar ve yasal yollar hakkındaki bilgileri bulabilirsiniz.

1. Psikolojik /Duygusal Şiddet

Çaresiz, yalnız, güçsüz hissetmemize neden olan her türlü söz, davranış duygusal şiddet olarak tanımlanabilir. Duygusal şiddet gözle görünür izler bırakmaz. Ancak bu, onun önemsiz olduğu anlamına gelmez. Kendimizi kötü hissetmemize neden olan psikolojik şiddet, ruh sağlığımızda ve duygularımızda derin izler bırakabilir. Genellikle psikolojik şiddetin ardından diğer şiddet türleri de gelir. Bu nedenle aşağıdaki örneklerden bir ya da birkaçını yaşadığımızda sürekli hale gelmesine izin vermeden mutlaka içinde bulunduğumuz durumdan çıkmak için yollar aramalıyız.

Psikolojik şiddetin en sık karşılaşılan biçimleri şunlardır;

- Yalnızken ve/veya başkalarının yanında bağırmak, hakaret etmek, küfretmek, aşağılamak, küçümsemek,
- Bize veya çocuklarımıza/yakınlarımıza zarar vermekle/öldürmekle tehdit etmek,
- İstediklerini yapmazsak kendine zarar vermekle tehdit etmek, çocuklarımızı almakla/kaçırmakla tehdit etmek,
- Şantaj yapmak,
- Nasıl giyineceğimize, nereye gideceğimize, kimlerle görüşeceğimize karar vermek; nerede olduğumuzu kontrol etmek; bu konularda baskı yapmak,
- Başka kadınlarla kıyaslamak,

- Kıskançlık bahanesiyle sürekli kontrol altında tutmak,
- Arkadaşlarımızla/ailemizle/yakınlarımızla ilişkilerimizi sınırlamak (ailemizle, arkadaşlarımızla görüşmemizi engelleme),
- Kendi ayaklarımız üzerinde durmamıza ve kendimizi geliştirmemize, dil öğrenmemize engel olmak,
- Yaşadığımız şiddetin sorumlusu olarak yine bizi suçlamak,
- "Koruma" veya "namus" bahanesi ile hayatımızı kısıtlamak,
- Başka bir ülkede olduğumuz gerekçesi ile bizi sınırlandırmaya ve kontrol etmeye dönük müdahalelerde bulunmak,
- Gözdağı vermek (eşyaları kırıp dökmek gibi).

2. Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddeti kaba kuvvetin bir korkutma, sindirme ve cezalandırma aracı olarak kullanılması, kısaca bedenimize yönelik her türlü saldırı olarak tanımlayabiliriz. **Fiziksel şiddetin en sık karşılaşılan biçimleri şunlardır;**

- Dayak-dövme; itip kakma, tokat atmak, yumruklamak, hırpalamak, saçımızı çekmek, kolumuzu bükmek, boğazımızı sıkmak, bağlamak, sert bir cisim fırlatmak, vb.
- Kesici/vurucu aletlerle ya da yakıcı maddelerle (kaynar su, kezzap, sigara, vb.) bedenimize, yakınlarımıza ve eşyalara zarar vermek,
- Sağlık hizmetlerinden yararlanmamıza engel olarak bedenimize zarar vermek,
- Sağlıksız koşullarda yaşamamıza neden olmak,
- Kasten öldürmek (namus kisvesi altında işlenen cinayetler, intihara zorlama),
- Sıkıştırmak, bir yere kilitlemek, tehlikeli bir yerde veya korktuğumuz bir şeyle yalnız bırakmak.

3. Cinsel Şiddet

Rıza göstermediğimiz ve rahatsız olduğumuz her türlü cinsel davranışı cinsel şiddet olarak tanımlayabiliriz. Cinsel şiddete tanıdığımız (eşimiz, sevgilimiz, aile bireyleri, komşu, işveren vb.) veya tanımadığımız herhangi bir kişi tarafından maruz bırakılabiliriz. **Cinsel şiddetin en sık karşılaşılan biçimleri;**

- Bizi istemediğimiz yerde/istemediğimiz zamanda/istemediğimiz biçimde cinsel ilişkiye zorlamak (razı olmadığımız her türlü cinsel eylem),
- Sözle, elle sarkıntılık yapmak,
- Dijital ortamda (facebook, instagram, whatsapp gibi sosyal medya) cinsel içerikli fotoğraf, video, mesaj göndermek,
- İstenmeyen öpme, dokunma ya da okşama gibi cinsel temas durumlarına maruz kalmak,
- Resmi ya da dini nikahlı eşi tarafından cinsel ilişkiye zorlanmak,
- İstenmeyen cinsel eylemlere zorlamak,

- Tecavüz etmek,
- Akraba ya da yakınlara yönelik cinsel saldırı ya da cinsel istismar (ensest),
- Cinsel organlarımıza zarar vermek,
- Cinsel özelliklerimiz bakımından bizi başka kadınlarla kıyaslamak,
- Çocuk doğurmaya veya kürtaja zorlamak,
- Fuhşa zorlamak,
- Erken yaşta evlendirmek,
- Zorla evlendirmek.

4. Ekonomik Şiddet

Yaşamımızı sürdürebilmek için gereksinim duyduğumuz ekonomik olanaklardan mahrum bırakılmamıza ve paranın üzerimizde bir tehdit ve kontrol aracı olarak kullanılmasına ekonomik şiddet denir. **Bu şiddetin yaygın örnekleri şunlardır:**

- Çalışmamıza engel olmak,
- Çalışıyorsak kazancımıza el koymak,
- Çok az para bırakarak evi geçindirmemizi istemek,
- Bize ait olan ya da ortak edinilen mallara el koymak,
- İş bulmamızı kolaylaştıracak kurs ve faaliyetlere katılmamızı engellemek,
- İş yerimizde olay çıkartmak,
- Ekonomiyle ilgili kararlardan dışlamak,
- Miras hakkından yararlandırmamak,
- Zorla, istemediğimiz işte çalıştırmak.

5. Tek Taraflı Israrlı Takip

Tek taraflı ısrarlı takip, sözlü, yazılı olarak ya da herhangi bir iletişim aracını kullanarak bizi fiziksel veya psikolojik açıdan korkmuş ve çaresiz hissettiren her türlü davranıştır. Israrlı takip uygulayan kişi aile üyelerimizden ya da arkadaşlarımızdan biri olabileceği gibi hiç tanımadığımız birisi de olabilir. Takip davranışı, bizde korku uyandırmayı, bize gözdağı vermeyi, bizi güvencesiz hissettirmeyi ve kontrol etmeyi hedefler. **Bu şiddetin yaygın örnekleri şunlardır:**

- Eski eşin ya da sevgilinin haber vermeden veya davet edilmeden eve, işe gelmesi,
- Ayrıldığımız ya da halen birlikte olduğumuz sevgilinin ya da eşin sürekli bizi izlemesi ve takip etmesi,

- İstenmeyen ve ısrarlı telefon aramaları yapmak, mesajlar, mektuplar veya e-postalar göndermek,
- İş yerimizde ya da yaşadığımız yerde beklemek, haklı bir sebep olmaksızın karşımıza çıkmak,
- İletişim bilgilerimizi internette veya sosyal medyada yayımlamak,
- Hakkımızda asılsız dedikodular yaymak,

6. Kadın Ticareti

Tanıdığımız veya tanımadığımız biri tarafından;

- Zorla çalıştırılmamız,
- Hizmet etmeye ve fuhuşa zorlanmamız,
- Esaret altına alınmamız,
- Tehdit/baskı/şiddet uygulanarak, çaresizliğimizden yararlanarak veya aldatma ile kaçırılarak ülke dışına ya da ülke içinde başka bir yere götürülmemiz kadın ticaretidir.

Kadın tüccarları kimi zaman iş bulma veya evlenme vaadiyle, kimi zamansa üçüncü bir ülkeye çıkarma vaadiyle karşımıza çıkabilir. Zor durumumuzdan, çaresizliğimizden yararlanarak bize şiddet uygulayabilirler. Bu şiddeti uygulayanlar kimi zaman babamız, kocamız, patronumuz, ustamız, erkek arkadaşımız gibi kişiler, yani çok yakınımızdakiler olabilir.

Türkiye'de yasal evlilik yaşı olan on sekizden büyük kadınların zorla ve para karşılığı evlendirilmesi de uluslararası sözleşmelere göre kadın ticaretidir.

7. Erken Yaşta Evlilik

Erken yaşta evlilik, dünyada en yaygın görülen çocuk istismarı biçimidir. 18 yaşını doldurmamış kişiler çocuktur. Yasal evlilik yaşı 18'dir ve 18 yaşından küçük çocukların evlendirilmesi suçtur. Bu tür birlikteliklere aracı olanlar ve çocukları bu tür birlikteliklere zorlayanlar Türk Ceza Kanunun 80. maddesine göre insan ticareti suçunu işlemiş olurlar.

Türkiye'de yasal evlilik yaşı 18'dir.

8. Zorla evlilik

Kişilerin anne-babası veya aile fertleri tarafından tehdit edilerek, zorlanarak veya şiddet uygulanarak evlenmeye mecbur edilmesidir. Eğer taraflardan birisi evlenmeyi onaylamıyor ve kabul etmiyorsa, iradesi dışında kabul etmeye zorlanıyorsa buna zorla evlilik denir.

9. Ensest

Ensest, yasalarda kan bağı olan kişiler arasındaki cinsel ilişki olarak tanımlanmaktadır. Ensest, aile içinde güç ve otoriteye sahip kişilerin çocuğu cinsel anlamda istismar etmesi olarak da tanımlanabilir.

Ensest mağdurlarının çoğunluğunun kadın ve kız çocukları, faillerinin büyük çoğunluğunun ise ailedeki erkekler olması bu eylemi aynı zamanda kadına yönelik şiddetin bir biçimi haline getirmektedir.

10. Kültürel/ Geleneksel Uygulamalar Yoluyla Meydana Gelen Kadına Yönelik Şiddeti Biçimleri

Bazı kültürel uygulamalar ya da gelenekler kadınlara yönelik şiddet biçimi haline gelebilmekte ve kadınlara uygulanan şiddeti meşrulaştırabilmektedir. Namus gerekçesiyle işlenen cinayetler ve başlık parası, kız kaçırma, erken yaşta evlendirme, kumalık, berdel kadınlara yönelik uygulanan diğer şiddet biçimleridir.

10.1. Çok evlilik / İkinci Eş

Suriyeli mülteci kadınların, kendilerini güvencesiz ve korumasız hale getiren savaş, göç ve ekonomik koşullar nedeniyle ikinci eş olarak yaptıkları evlilikler kadınları şiddete ve hak kayıplarına açık hale getiriyor. Türk Medeni Kanunu›nda, evlilik birliğinde eşit hak, eşit sorumluluk ve eşit paylaşım, esastır. Ayrıca evli bir erkeğin dini nikah yoluyla ikinci evlilik yapması da yasa dışıdır. Ancak, Türkiye'de resmi olmayan, ikinci eş olarak yapılan evlilik içinde şiddete maruz kaldığınız takdirde de mevcut hukuksal mekanizmalara başvurabilirsiniz.

11. Dijital Şiddet

İnternet, cep telefonları vb. teknolojik araçların kişiyi küçük düşürmek, kısıtlamak, rahatsız etmek, cezalandırmak, denetlemek amacıyla kullanılmasıdır. **Bu şiddetin yaygın örnekleri şunlardır:**

- Ailemiz ve yakınlarımızla iletişime geçmemizi engellemek amacıyla iletişim araçlarından (cep telefonu, internet vb.) mahrum bırakmak
- Bizi fotoğraf veya video göndermeye zorlamak; fotoğraf veya videomuzu zorla veya gizlice çekmek
- Rızamızla veya zorla çekilen fotoğraf veya görüntülerimizi iznimiz olmadan internet üzerinden yaymak veya yaymakla tehdit etmek
- Sosyal medya sitelerindeki üyelik şifrelerimizi alıp, sosyal medya hesaplarımızı kontrol etmek, buradaki bilgilerle bizi denetlemek
- Sosyal paylaşım sitelerinde küçük düşürücü, hakaret ve nefret içeren yorumlarda bulunmak
- Telefonumuzu veya bilgisayarımızı kontrol etmek
- Zarar vermek amacıyla hakkımızda bilgi toplamak; özel hayatımıza ilişkin belgeleri, görüntüleri paylaşmak

12. İş yerinde yıldırma/ Mobbing

İş yerinde bir veya birden fazla kişi tarafından düzenli olarak uygulanan her tür kötü muamele, tehdit, şiddet, aşağılama vb. davranışa mobbing ya da diğer bir deyişle yıldırma denir. Örneğin, işverenimizin diğer çalışanlardan farklı olarak bizi sürekli eleştirmesi, "mülteci" kimliğimizden dolayı düzenli olarak zor işleri bize vermesi, mesaiye kalmamızı istemesi ve kalamadığımızda ya da işler yetişmediğinde diğer çalışanların önünde aşağılaması gibi davranışlar mobbing anlamına gelir.

*Ayrımcı Uygulamalar

Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye göç etmeye başlamasıyla birlikte mülteciler (Suriyeliler) kamuoyunun önemli gündemlerinden biri haline geldi. Ancak, zorla yerinden edilenlere yönelik kamusal ilgi ve söylemin bir bölümü Suriyelilere yönelik ayrımcı uygulama ve davranışları beraberinde getirdi. Haklarımızı öğrenmemizin, talep etmemizin ve var olan haklarımızdan etkili yararlanmamızın engellenmesi, yabancı düşmanlığı nedeniyle dışlanma, hor görülme, kamu hizmeti alırken eşit muamele görmeme gibi ayrımcı söz ve uygulamalar nedeniyle de şiddete maruz bırakılma riskiyle daha fazla karşı karşıya kalıyoruz.

Peki nedir ayrımcılık? Ayrımcılığı, en basit haliyle "herhangi bir kamu yararı ya da mantıklı bir gerekçe söz konusu olmaksızın, bir kişiye, benzer durum ve koşullardaki diğer kişilerden farklı ve eşit olmayan bir muamele yapılması"[2] olarak tanımlayabiliriz. Örneğin,

- Sağlık hizmetlerinden keyfi olarak yararlandırmamak,

2 Tanım, Sevilay Çelenk'in "Ayrımcılık ve Medya" başlıklı makalesinden alınmıştır.http://ilefarsiv.com/etik/wp-content/uploads/sevilay-celenk-ayrimcilik-ve-medya.pdf

- Eğitim kurumlarında çocukları "mülteci" olmak, "Suriyeli" olmak veya "dil bilmemesi" nedeniyle dışlamak,
- Suriyeli mülteci kimliğimden kaynaklı ev kiralarının yüksek gösterilmesi nedeniyle sağlıklı barınma koşullarından yoksun bırakılmak,
- Barınma hakkını engellemek,
- Düşük ücretli çalıştırmak ve mobbing uygulamak,
- Kamusal/ortak mekanların kullanımını keyfi olarak engellemek,
- Cinsel yönelimimiz, kimliğimizden dolayı eşit muamele görmemek, kötü muameleye maruz kalmak.

Türkiye'nin de taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, ayrımcı uygulamaları ayrımcılık yasağı kapsamında suç olarak kabul eder. Türkiye'de "geçici koruma" statüsünde kalan Suriyeliler, Türkiye'nin imzalamış olduğu temel hak ve özgürlükleri konu alan uluslararası sözleşmelerden ve mevcut kanunlardan yararlanma hakkına sahiptirler. Biz de bu sözleşmelere dayanarak haklarımızı talep edebilir, kendimizi ayrımcılıktan koruyabiliriz. Ayrımcılığa maruz kaldığımızı düşündüğümüz durumları bulunduğumuz şehirdeki mülteci dernekleri veya kadın dernekleri ile paylaşabiliriz.

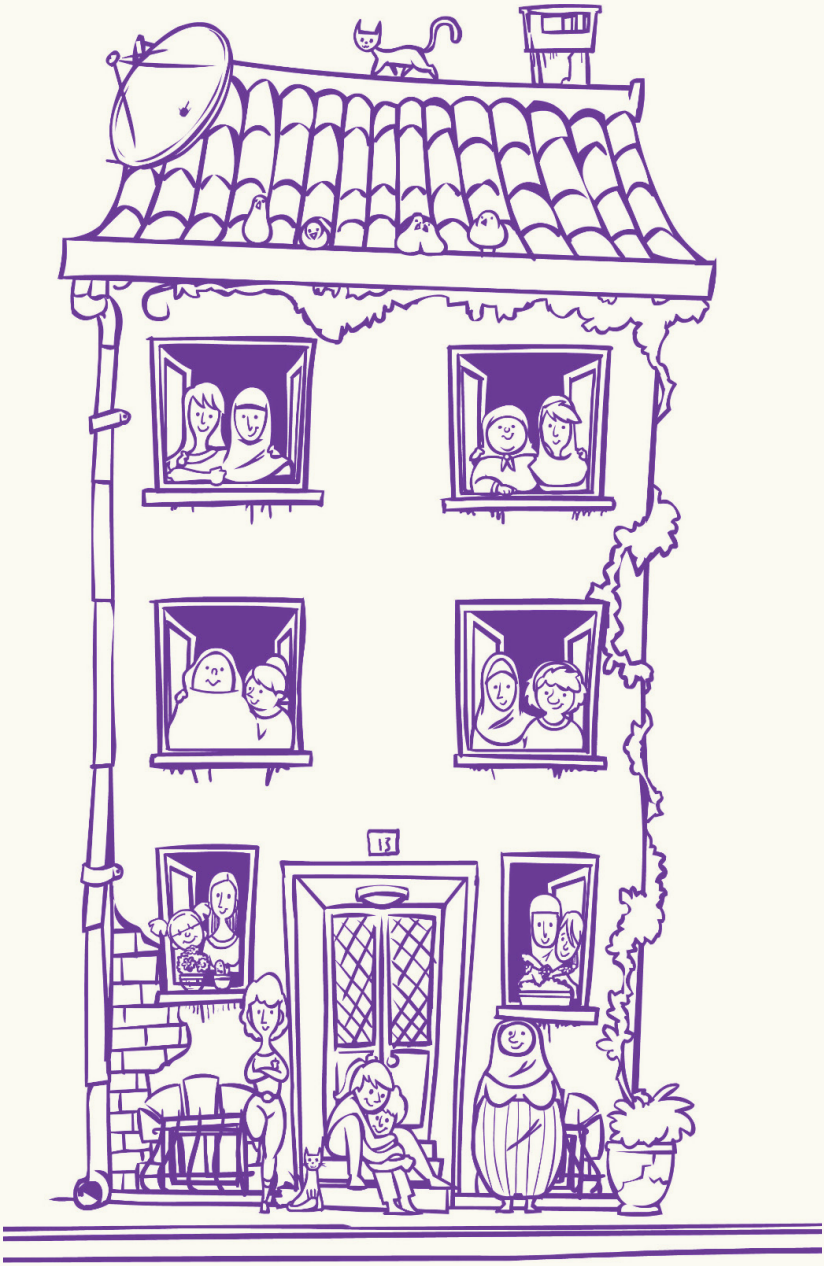
13

KADIN DAYANIŞMA VAKFI

Mithatpaşa Cad. No:61/12 06420 Kızılay/Ankara

Tel : (0312) 430 40 05 – 432 07 82

E-posta : bilgi@kadindayanismavakfi.org.tr

www.kadindayanismavakfi.org.tr

kadindayanismavakfi

kadin_dv

kadindayanismavakfi